

Nr 62.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter; given Stockholms slott den 20 januari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gerh. Strindlund.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Departementschefen, statsrådet Strindlund anför:

För att möjliggöra ett affärsmässigt förfarande vid verkställande av upplåtelse från de stora för bostads- och industribebyggelse lämpliga markkomplex, som stå under vattenfallsstyrelsens förvaltning, har riksdagen alltsedan år 1905 för vissa tidsperioder lämnat mer eller mindre generella bemyndiganden att försälja, bortbyta eller eljest upplåta tomter och områden från de under styrelsens vård ställda fastigheterna.

Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 62.

Det av 1924 års riksdag (skrivelse nr 137) i sådant hänseende lämnade bemyndigandet innefattade, att vattenfallsstyrelsen finge enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdades, ej mindre intill utgången av år 1929 försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter än även genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som funnes lämpligt, bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna, som icke försåldes eller vore för statens vattenfallsverk omedelbart erforderlig. I vad avser upplåtelse av tomträtt eller utarrendering m. m. gavs alltså bemyndigande utan begränsning till tiden.

De närmare föreskrifter i ämnet, som sedermera av Kungl. Maj:t meddelades, innefattade, i överensstämmelse med vad även tidigare gällt, bland annat att, med undantag för det till stadsplan indelade området vid Trollhättan, tomter avsedda för uppförande av bostäder i regel icke borde försälas utan endast upplåtas med tomträtt samt att vattenfallsstyrelsen jämväl i övrigt borde tillse, att vid upplåtelse av tomt från område, som blivit planlagt för bebyggande, tomträttsinstitutet komme till användning i så vidsträckt omfattning som möjligt.

Vid anmälan den 25 januari 1929 (proposition nr 28) av framställning från vattenfallsstyrelsen om fortsatt bemyndigande uti ifrågavarande avseende förordade departementschefen i anslutning till förslag av vattenfallsstyrelsen, att för framtiden skulle frångås fordran på tomträttsupplåtelseernas bestämda företråde vid utnyttjandet av statens vattenfallsverks egnahemsområden ävensom att friköp av tidigare med tomträtt upplåtna områden därstädes finge äga rum, när särskilda förhållanden ej annat föranledde.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda hemställan medgav riksdagen (skrivelse nr 52) — under uttalande tillika, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört — att vattenfallsstyrelsen finge enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdades, intill utgången av år 1934 försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter.

De med anledning av detta riksdagens medgivande av Kungl. Maj:t genom brev den 5 april 1929 utfärdade närmare föreskrifterna i ämnet innefattade, i likhet med vad tidigare varit fallet, bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att själv besluta om försäljning beträffande tomter inom områden, för vilka planer för bebyggande av Kungl. Maj:t fastställts eller komme att fastställas, ävensom från visst industri- och hamnområde å hemmanet Stallbacka vid Trollhättan; dock skulle i fall, där så lagligen kunde ske, vid försäljning göras förbehåll om återköpsrätt. De områden, där planer för bebyggande fastställts, utgjordes av — förutom Trollhättans stadsplanlagda område — huvudsakligen de s. k. Hjulksvarn-, Sylte- och Arvidstorpsområdena vid Trollhättan samt ett bostadsområde i Porjus. Beslutanderätten beträffande försäljning av andra områden förbehölls däremot Kungl. Maj:t.

I vattenfallsstyrelsens egen hand lades därjämte rätt att bortbyta tomter

och områden, där ej bytet vore av större omfattning, i vilket fall saken skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning.

I övrigt föreskrevs i nämnda brev bland annat följande:

Vid upplåtelse av tomt bör, i den mån så ske kan, sådana villkor träffas, att tomten icke kommer att användas till annat än det med upplåtelsen avsedda ändamål. Särskilt bör, därest försäljning av tomter kommer att äga rum inom för arbetare avsett egnahemsområde, tillses, att genom i samband med förbehåll om återköpsrätt avtalade villkor förhindras, att andra byggnader än mindre, fristående arbetarbostäder uppföras.

På det att spekulation med tomter må förebyggas, bör i vederbörande köpehandlingar stadgas, att försälda tomter skola inom viss tid bebyggas.

Vid försäljning av tomter bör iakttagas, att försäljningarna bliva så fördelaktiga för staten som möjligt vare sig genom att vattenfallsstyrelsen betingar sig de högsta pris, vartill omständigheterna kunna föranleda, eller därigenom att, då fråga är om försäljning av industritomter, andra motsvarande fördelar genom försäljningen beredas staten. Tomter inom det till stadsplan indelade området vid Trollhättan böra i allmänhet icke försälas under de pris, som bestämts genom Kungl. Maj:ts brev den 16 juni 1905.

Därest köpeskillingen för tomt icke till fullo erlægges senast vid tillträdet, skall staten för den del av densamma, som icke då betalas, beredas säkerhet genom inteckning med bästa förmånsrätt.

Därjämte medgav Kungl. Maj:t, att vattenfallsstyrelsen finge, där särskilda förhållanden ej annat föranledde, intill utgången av år 1934 till respektive tomträttshavare försälja jämväl av styrelsen tidigare med tomträtt upplåtna områden, och skulle därvid i brevet meddelade bestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Sedermera vidgade Kungl. Maj:t den 19 februari 1932 omförmälda bemyndigande för vattenfallsstyrelsen till att även omfatta befogenhet att, intill utgången av år 1934, i enlighet med plan, som blivit av länsstyrelsen i Kronobergs län godkänd, med äganderätt överlåta tomter från kronolägenheten Helgevärma i Öjaby socken av Kronobergs län till pris, som styrelsen i varje särskilt fall ägde bestämma, dock ej understigande 30 öre per kvadratmeter.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda hemställan medgav 1934 års riksdag (skrivelse nr 38), att vattenfallsstyrelsen finge enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t komme att utfärdas, intill utgången av år 1939 försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 28 februari 1934 i anledning av riksdagens nyssnämnda medgivande har därefter samma befogenheter tillagts vattenfallsstyrelsen intill utgången av år 1939 och enahanda föreskrifter meddelats, som innefattas i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 5 april 1929 och den 19 februari 1932.

I skrivelse den 19 december 1938 har *vattenfallsstyrelsen* gjort framställning om utsträckning av det med år 1939 utlöpande allmänna bemyndigandet

att försälja och bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheterna enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdas. Styrelsen har därvid beträffande tiden den 1 december 1933—den 30 november 1938 sammanfattningsvis angivit antalet försålda tomter, varom årligen uppgift lämnats till riksdagens vederbörande utskott; sålunda hava under nämnda femårsperiod försålts: å Trollhättans planlagda område 39 tomter, å Hjulksvarns egnahemsområde 62 tomter, varav 19 förut varit upplåtna med tomträtt, å egnahemsområdena å Sylte kronogården och i Lilla Edet tillhoppa 7 tomter, från kronolägenheten Helgevärma 14 tomter, inom Södertälje stad 5 tomter samt inom Stockholms stad 1 tomt.

Vidare meddelar styrelsen följande sammanställning över de av styrelsen under samma tid efter Kungl. Maj:ts i varje särskilt fall lämnade medgivande verkställda försäljningarna av fastigheter:

Fastighet	Köpare	Areal Ar	Försäljningspris Kronor
Avstyckning från $\frac{2}{3}$ mtl Fuxerna Bengt Ivarsgården, Fuxerna socken, Älvsborgs län.	J. A. Fridlund	8.05	281
D:o	Albin S:son Elving	6.54	228
D:o	Svante Renström	3.32	116
D:o	Gotthard Johansson	6.36	127
D:o	K. J. Martinsson	12.4	1,550
D:o	F. A. Snälls sterbhusdelägare	12.3	1,230
$\frac{1}{12}$ mtl Värled Västergården 1 ¹³ , Hålanda socken, Älvsborgs län.	Johan Viktor Edvardsson	1,790 (inkl. skogsmark)	6,000
Stadsägan nr 499 A (slakthustomten) i Trollhättans stad.	Trollhättans stad	45	18,000
Tomt för tingshus i Trollhättans stad.	Tingshusbyggnadsskyldige i Flundre, Väne och Bjärke domsaga	23.3	41,940
Fastigheten Stamkullen i Trollhättan.	Aug. Andersson	1,127	7,500
Fastigheten Stenbacken i Trollhättan.	Evald Svensson	970	6,500
Avstyckning från stadsägan nr 39 m. fl. i Trollhättan.	Svenska aeroplanaktiebolaget	1,146	125,000
Område av stadsägan nr 608 + 614 + 628 i Trollhättan.	Nydvist & Holm aktiebolag	26.59	5,320
Del av fastigheten Nynäs 2 ¹ , Visnums-Kils socken, Värmlands län.	Anders Johansson	2,200	3,300
Egendomen Nynäs, Visnums-Kils socken, Värmlands län.	Anders Andersson	100,248	110,000
Del av 2 mtl Laholms Kungsladugård 1 ¹ , Laholms socken, Hallands län.	Järnvägsstyrelsen	102	5,000
Del av Laholms Kungsladugård 1 ¹ .	Emil Carlsson	13.55	1,700
D:o	Densamme	10.5	1,310
D:o	Betty Nilsson	9.06	1,360
D:o	Densamma	15.49	2,325
D:o	Erik Dock	16.6	2,500
Fastigheten Jakobslund, Ljungs och Vreta Klosters socknar, Östergötlands län.	Hj. Svanfelt	9,708	91,500
Torpet Stora Gammalstorp, Ljungs och Vreta Klosters socknar, Östergötlands län.	O. F. Johansson	2,062	9,500

Fastighet	Köpare	Areal Ar	Försäljningspris Kronor
Torpet Stora Gunnarsdal, Ljungs och Vreta Klosters socknar, Östergötlands län.	Nils Överström	2,332	12,500
Torpet Skarpåsen, Vreta Klosters socken, Östergötlands län.	G. E. Sjöberg	1,932	8,500
Torpet Nybygget, Ljungs socken, Östergötlands län.	A. E. Meijer	2,029	7,500
Torpet Amerika, Ljungs socken, Östergötlands län.	Aug. Gustafsson	1,035	5,000
Torpet Eriksdal, Ljungs socken, Östergötlands län.	Å. E. Kaloff	3,321	13,500
Torpet Björkelund, Ljungs socken, Östergötlands län.	A. J. Andersson	1,548	6,500
Torvströfabriklägenheten Voxmossen, Ljungs socken, Östergötlands län.	Gullbergs andelstörvströförening	5,459	10,600
Stora Gunnarpstorp 2 ¹ med vissa undantag, Ljungs socken, Östergötlands län.	S. Johansson	10,435	55,000
Område av d:o, Ljungs socken, Östergötlands län.	Alfred Andersson	265	500
Område av 7/100 mtl Motala Backgård 5 ⁷ , Motala socken, Östergötlands län.	J. Hj. Carlsson	5	1,800
Område av d:o, Motala socken, Östergötlands län.	Marta Aspegren	9.5	2,850
Fastigheten Lilla Gunnarsdal, avsett att avstyckas från Stora Gunnarpstorp 2 ¹ , Ljungs socken, Östergötlands län.	Carl och Elin Gustafsson	20	500
Fastigheten Gunnarsberg, avsett att avstyckas från samma fastighet.	Carl Gustafsson	24.5	2,000
Ett område, avsett att avstyckas från lägenheten Statens Järnvägars Kraftstation nr 2 under Råby Skattegård 3 ² , Ljungs socken, Östergötlands län.	Arthur Johansson	3	120
Område, avsett att avstyckas från Kungsbro 1 ¹ , Vreta Klosters socken, Östergötlands län.	Vreta Klosters kommun	17	5,000
Område av Österrede 1 ¹¹ jämte utanför fastigheten beläget vattenområde, Fors socken, Jämtlands län.	Aktiebolaget Svarthåleforsen	—	27,000
Karsahults vattenfall, Almundryds socken, Kronobergs län.	Fridafors fabriks aktiebolag	—	10,500
Kronolägenheten Stockö nr 1, Söraby socken, Kronobergs län.	Sydsvenska kraftaktiebolaget och Magni Jarl	1,978	21,500

Härefter har styrelsen meddelat, att markbyte med stöd av förenämnda brev den 5 april 1929 skett dels med Hilda Anna Johansson rörande vissa fastigheter i Sollentuna socken, dels ock med svenska chokladfabriks aktiebolaget rörande vissa områden i Vreta Klosters socken, Östergötlands län, samt att ägoutbyte jämlikt det i det föregående omnämnda brevet den 28 februari 1934 ägt rum dels med Trollhättans stad rörande vissa områden av stadsägor i staden, dels med Inlands aktiebolag rörande vissa områden

i Hjärtums socken, dels ock med John Berglund rörande vissa områden av stadsägor i Lilla Edet.

Vidare har styrelsen lämnat närmare uppgifter om dels vissa marköverlåtelse till Eskilstuna, Trollhättans och Södertälje städer, dels ock markbyten med sistnämnda stad rörande vissa områden i staden.

Slutligen har styrelsen anfört:

Även framdeles kommer givetvis vattenfallsstyrelsen att bliva i behov av bemyndiganden att verkställa försäljningar av fast egendom ävensom att bortbyta tomter och områden inom av styrelsen förvaltade fastigheter. Särskilt är att förvänta en ganska livlig avsättning av tomtmark från vissa områden i Trollhättan, för vilka stadsplan av Kungl. Maj:t faststälts under år 1938. Beträffande villkoren för sådan fortsatt upplåtelse anser sig vattenfallsstyrelsen ej hava anledning föreslå någon förändring i förhållande till vad som nu gäller. Flertalet av tidigare med tomträtt upplåtna tomter i Trollhättan är nu sålt; om emellertid någon tomträttsinnehavare skulle önska inköpa av honom disponerad tomt efter utgången av år 1938, anser vattenfallsstyrelsen, att hinder härför ej bör möta.

Departements-
chefen.

För en affärsmässig skötsel av statens vattenfallsverks fastigheter är det av betydelse, att beträffande de under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda områdena även i fortsättningen markförsäljningar och markbyten kunna ske utan att riksdagens tillstånd i varje särskilt fall behöver inhämtas. Jag tillstyrker därför, att bemyndigande i sådant hänseende utverkas av riksdagen. Såsom hittills torde ett dylikt bemyndigande böra omfatta en tidsperiod av fem år och alltså nu avse åren 1940—1944. Det tidigare endast för vissa år av riksdagen lämnade medgivandet för styrelsen att genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat lämpligt sätt bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna, som icke försäljes eller är för statens vattenfallsverk omedelbart erforderlig, gavs — såsom inledningsvis erinrats — av 1924 års riksdag utan begränsning till tiden, vadan framställning till riksdagen i denna del icke erfordras.

Därest riksdagen lämnar ifrågavarande fortsatta bemyndigande att upplåta mark från statens vattenfallsverks fastigheter, torde de närmare föreskrifter i ämnet, som Kungl. Maj:t har att i anslutning därtill utfärda, böra erhålla i huvudsak samma innehåll som de nu gällande, för vilka här förut redogjorts. I sammanhang därmed torde vattenfallsstyrelsen böra åläggas att, liksom tidigare skett, till Kungl. Maj:t avlämna för vederbörande riksdagsutskott avsedda årliga redovisningar rörande av styrelsen försålda eller bortbytta tomter och områden, med angivande av fastigheternas arealer, saluvärden och försäljningspris samt huruvida försäljningen skett med återköpsrätt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vattenfallsstyrelsen må enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdas, intill utgången av år 1944 försälja eller

bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.
